

Ekologisk köttproduktion på Rådde gård 1997-2008

Februari 2009 Jan Jansson Hushållningssällskapet Sjuhärad

Jan.Jansson@hush.se 0325-618610

Hushållningssällskapet Sjuhärads försöks- och demonstrationsgård Rådde ligger på västsidan av sydsvenska höglandet i Tranemo kommun. Gårdens jordbruksareal omfattar 78 hektar åker och ca 50 hektar naturbetesmark. På gården finns en omfattande fältförsöksverksamhet med huvudsaklig inriktning på vallförsök. Den åkerareal som inte används som försöksfält odlas ekologiskt. Omläggningen skedde i huvudsak under åren 1995-1997. Det första skiftet lades om 1989 och det sista 2001. Idag omfattar den ekologiska odlingen 53 hektar åker. Gårdens ekologiska växtodling och djurbesättning, omfattande en dikoproduktion med 50-talet moderdjur, är KRAV-godkända.

Jordarten på Rådde är sandig moränmo. Mullhalten är förhållandevis hög, måttligt mullhaltig till mullrik. Alven består av mo eller mjäla. Jordarna är måttligt kapillära och kaliumfattiga. Växtodlingen är inriktad på vallodling och foderspannmål. Växtföljden är till största delen två eller tre åriga vitklöver/rödklöverblandvallar följt av två år med fodersäd. Höstsäd i form av rågvete eller höstvetete odlas efter vallen.

Animalieproduktionen

Besättningen är en bruksbesättning med korsningsdjur där tung ras, Charolais och Limousin dominerar. Antalet moderdjur har de senaste åren uppgått till drygt 50 kor. Kalvarna vidareuppföds på gården. Under senare år har en hel del kvigor sålts till liv. De flesta djuren vinterhålls i en kall lösdrift med djupströbäddar. Som strömedel användes förutom halm även torv. Tillgång på egen flytgödsel saknas. Dikorna kalvningsställning har successivt tidigare lagts från ett medelkalvningsdatum i mars månad till slutet av januari-början på februari månad åren 2006-2008. Betesmarkerna är ganska lågproducerande med stor andel fuktiga marker. Slåttvallarnas tredjescörd betas där så är möjligt. Kalvarna köns sorterar vid midsommartid och tas från korna första veckorna i september och stallas in.

Dokumentation

Hushållningssällskapet Sjuhärad har fått möjlighet att via projektmedel från Landsbygdsprogrammet (tidigare UID/KULM) dokumentera den ekologiska produktionen på Rådde gård under åren 1997-2008.

Sammanfattning

Under perioden 1998-2008 har Rådde gård levererat 260 ekologiskt uppfödda köttrasungtjuror till slakt enligt KRAV:s regler. Tjurarna har i medeltal under de 11 åren haft en 200-dagars vikt på 282 kg, en daglig tillväxt på 1243 g/dag, och slaktats vid 16,4 månader vid en slaktvikt på 370 kg i formklass R+ till U- och i fettgrupp 2 +.

Åren 2007-2008 har 43 tjuror födda i medeltal den 29 januari, haft en 200-dagars vikt på 306 kg, en daglig tillväxt på 1365 g/dag, och slaktats vid 15,3 månader vid en slaktvikt på 384 kg i formklass U- och i fettgrupp 2 + till 3-.

I foderstaten har det endast ingått hemmaproducerat foder förutom mineralfoder. Tjurarna har fått fri tillgång på rundbalsensilage. Den näringsmässiga kvaliteten i detta ensilage har för förstaskörden i medeltal varit 10,9 MJ, 490 g NDF och 130 g råprotein allt mätt i kg ts. Kraftfodret bestående av hemma odlad spannmål, främst korn och rågvete, har utfodrats i givor som följer KRAV:s regler, max 30 % av totalfoderstaten.

Utfodringen

Endast egenproducerat foder har använts förutom mineralfoder. *Kraftfodret* består av en blandning av korn, rågvete/höstvete och en del år lite ärter. Spannmålsblandningen har varierat under åren. Vallarna skördas som rundbalsensilage. För att få en bra tillväxt och kort uppfödningstid på slaktdjuren krävs ett grovfoder av bra kvalitet. Tjurarna har under stallperioden fått fri tillgång på bra ensilage och så stor andel kraftfoder som KRAV-reglerna tillåter.

Kalvarna har i regel fått tillskottsutfodring på betet med kraftfoder i kalvgömma. Det grovfoder som i första hand utfodrats till de växande ungdjuren har i medeltal för åren 1997-2008 haft följande näringsvärde.

	skörd 1	skörd 2
Energi MJ /kg ts	10,9	10,6
Råprotein g /kg ts	130	160
NDF g/kg ts	490	458
Klöverhalt	36	54
Avkastning kg ts/ha	3350	2690

Dessa medeltal döljer en del skördar med starkt varierande råproteinvärden och för låga fiberhalter. En del partier av andraskörden kan inte utfodras separat utan måste kombineras med helsädesensilage eller förstaskördsensilage. Tjurar som inte blev slaktmogna före den 15 juni åren 1998-2004 släpptes ut på åkermarksbete nära stallet med möjlighet att gå in och äta spannmålskross och ensilage. Åren 1998-1999 var alla tjurar ute en andra betessäsong.

KRAVs regler kring uppfödning och utfodring av nötkreatur innebär att djuren skall ha fri tillgång till grovfoder och av det dagliga torrsubstansintaget får högst 30 % utgöras av kraftfoder. Ungtjurar som är anmälda till slakt får hållas inne längst till den 15 juni i Götaland. Under betesperioden skall betet utgöra minst hälften av torrsubstansintaget.

Tabell 1 Uppgifter om ras, slakttidpunkt och betesgång

Slakt år	Avelstjurar ras	Datum första slakt leverans	Datum sista slakt leverans	Andel, % av slakt före betessläpp
1998	Ch/Sim	06-19	10-02	0
1999	Ch/AA	06-18	10-15	0
2000	Ch/AA	06-02	08-17	16
2001	Ch/AA	06-07	09-13	32
2002	Ch/AA	04-02	09-06	44
2003	Ch/Lim	04-30	08-15	81
2004	Ch/Lim/AA	05-13	08-13	74
2005	Ch/Lim	03-24	06-08	100
2006	Ch/Lim	05-04	06-09	100
2007	Ch/Lim	04-04	06-08	100
2008	Ch/Lim/AA	03-14	06-13	100

Tjurarnas 200-dagars vikt har varit ganska låg. Se tabell 2. Till viss del kan detta bero på förhållandevis lågproducerande naturbetesmarker. En del år har det varit stor andel förstakalvare. Rasen har också betydelse.

Medeltillväxten har varierat mellan åren från drygt 1100 g/dag till lite över 1400 g/dag. Variationen kan till viss del förklaras med faderrasen till tjurarna. Skillnader i tillväxten mellan enskilda djur är mycket stor. Djur i första slaktleveransen har avsevärt bättre tillväxt än det sista lasset. Medel tillväxten för 260 tjurar under perioden 1998-2008 är 1283 g/dag. Under åren 2007-2008 var den betydligt högre, 1365 g/dag.

Tabell 2. Medelkalvningsdatum, 200-dagarsvikt, tillväxt och slaktresultat för 260 ekologiska tjurar uppfödda på Råde 1998-2008

Slakt år	Antal djur	Födelse		200 dag vikt kg	Daglig tillväxt lev. vikt g/dag	Slakt Ålder mån	Slaktkroppsegenskaper			
		Dat.	Vikt kg				Tillväxt g/dag	Vikt kg	Form klass	Fett grupp
1998	20	03-19	42	275	1283	18,1	699	389	11,9	6,1
1999	18	03-15	u.s.	273	1185	18,2	731	385	11,1	5,3
2000	33	03-07	u.s.	254	1111	16,5	u.s.	332	8,9	4,7
2001	25	03-09	44	249	1148	17,1	u.s.	360	9,1	5,1
2002	27	02-17	47	285	1240	16,2	u.s.	366	8,8	7,1
2003	21	02-20	42	298	1220	16,1	u.s.	361	9,5	6,6
2004	34	02-13	44	292	1257	16,3	726	376	10,4	7,3
2005	24	02-14	49	295	1294	15,1	767	376	10,2	7,3
2006	15	01-22	46	269	1203	16,1	703	359	8,3	6,8
2007	22	02-03	43	302	1317	15,6	767	385	9,6	6,9
2008	21	01-24	45	309	1412	14,9	800	383	10,2	6,4
1998-2008	11 år 260 djur	19-feb	45	282	1243	16,4	742	370	9,8	6,3
2007-2008	43 djur	29-jan	44	306	1365	15,3	784	384	9,9	6,7

Slaktåldern beror på kalvningsställningen i besättningen. De första åren då alla tjurar gick på en andra betesperiod blev tjurarna i snitt lite över 1,5 år. När kalvningen sker i januari/februari sänks åldern i genomsnitt till 15-16 månader, vilket innebär att en del har slaktats vid 13-14 månaders ålder.

Slaktvikterna har under perioden 1998-2008 i medeltal uppgått till 370 kg. De senaste två åren 384 kg. En del djur har blivit tunga d.v.s. över 400 kg slaktade. Vid denna viktgräns försvinner KRAVs kvalitetstillägg. För tunga djur är den främsta anledningen till att ungtjurarna inte uppfyller kvalitetskraven. Under åren har 13 % av de 260 tjurarna hamnat över 400 kg gränsen. Under 1998-1999 då formklassen var hög hamnade hela 34 % av djuren över 400 kg.

Spridningen i slakttjurarnas klassning framgår av tabellerna 3-4. Åren 1998-1999 då slaktåldern var ca 18 månader var formklassen hög. Medeltalet för 260 tjuror ligger i formklass knappt U- med fettgrupp 2+ till 3-.

Tabell 3. Klassning formklass: 8= R, 9= R+, 10= U-, 11= U, samt avräkningspris kr/kg inkl. KRAV- och övriga tillägg.

Form klass	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
E					2					4	8
U+	4			5	5		1	1	1	1	
U	7	7	2	8	6	6	5	5	2	8	9
U-	5	4	2	4	14	4	1	3	7	2	
R+	1	9	2	3	3	6	8	7	8	3	3
R	3	1	5	2	4	4	7	6	12		
R-	1		3	2		1	2	2	3		
O-klass		1	1				3	1			
S:a	21	22	15	24	34	21	27	25	33	18	20
Medeltal	10,2	9,6	8,3	10,2	10,4	9,5	8,8	9,1	8,9	11,1	11,9
Kr/kg	32,10	27,50	26,50	26,45	25,15	27,35	26,30	26,50	28,40	29,40	31,50

När det gäller klassningen för kötttrasdjur är inte formklassen något större problem. Fettansättningen är i regel inte heller så stort problem.

Tabell 4. Klassning, fettgrupp: Siffra 5= grupp 2, 6=2+, 7=3-, samt avräkningspris kr/kg inkl.KRAV- och övriga tillägg.

Fett grupp	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
4-				1							
3+		2			1	2	3	1			
3	4	5	5	9	18	3	11		2		2
3-	5	6	4	8	8	4	5	1	1	5	6
2+	8	7	4	6	4	9	4	9	8	2	6
2	3	2	2		3	2	2	2	5	5	3
2-	1					1	2	5	9	6	3
1+								6	8		
S:a	21	22	15	24	34	21	27	25	33	18	20
Medeltal	6,4	6,9	6,8	7,3	7,3	6,6	7,1	5,1	4,7	5,3	6,1
Kr/kg	32,10	27,50	26,50	26,45	25,15	27,35	26,30	26,50	28,40	29,40	31,50

Följande artiklar kring ekologisk produktion på Rådde gård finns med titlarna:

- *Ekologisk vallodling på Rådde gård 1997-2008*
- *Ekologiska vallskördar skiftesvis 1997-2008*
- *Ekologisk spannmålsodling på Rådde gård 1997-2008*
- *Ekologisk produktion på Rådde gård 1997-2008- förändring av jordanalysvärden*
- *Ekologisk köttproduktion på Rådde gård 1997-2008*

Detta projekt och denna redovisning har delfinansierats via EU genom det svenska Landsbygdsprogrammet och därutöver med medel från Hushållningssällskapet Sjuhärad.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

